

2025-03-04

Dnr NNS 2025-3.1

Socialdepartementet

Remissvar över utredningen Ds 2024:29 Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet

Sammanfattning

NNS tillstyrker införandet av ett aktivitetskrav och ser positivt på att utredningen föreslår att individer som uppbär försörjningsstöd får det stöd de behöver i arbets- och studieförberedande insatser, för att nå egen försörjning för att bryta isolering och utanförskap.

NNS tillstyrker förslag om målgrupp för aktivitetskrav och vill särskilt belysa målgruppens, ofta, komplexa behov. En individuell bedömning av individens förutsättningar kan med fördel göras samordnat (SIP) för individer i behov av insatser från flera aktörer. Det blir extra viktigt att uppmärksamma individer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser där parterna, Arbetsförmedling, Försäkringskassa, Region och kommun, har möjlighet att finansiera insatser genom samordningsförbunden.

NNS tillstyrker förslaget att vissa arbetsmarknadspolitiska insatser bör betraktas som heltidssysselsättning och att även deltagande i insatser finansierade av samordningsförbund bör vägas in i aktivitetskravet när en individuell plan upprättas.

NNS tillstyrker utredarens bedömning att samordningsförbunden inte ska ges ansvar för samordningen mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen gällande eventuellt aktivitetskrav i försörjningsstödet. NNS vill samtidigt uppmuntra att dra nytta av samordningsförbundens stora erfarenhet av samverkanskunskap samt de strukturer som finns för samverkan vid behov av samordnade arbets- och studieförberedande insatser för individen.

Befintlig kunskap om aktivering av mottagare av försörjningsstöd (6)

NNS delar utredningens analys av att det saknas dokumentation och jämförbarhet gällande kommunala arbetsmarknadsåtgärder för aktivering av mottagare av försörjningsstöd, men vill ytterligare belysa den evidens som finns.

Precis som utredningen skriver visar BIP-projektet (s. 83) att parallella insatser, kontinuitet i handläggarkontakt samt meningsfulla och arbetsnära insatser ger god effekt för individer med komplexa behov att närma sig arbetsmarknaden. Särskilt utformade matchningsinsatser för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden har också positiva sysselsättningseffekter (Egebark, Ornstein & Rödin, 2023).

Inspektionen för socialförsäkringen, isf, rapport (2024:12) Samordnat stöd leder till bättre försörjning, är en utvärdering av hur försörjningssituationen påverkas för personer som får stöd av den teamverksamhet som finansieras av samordningsförbunden. Resultatet visar att deltagarna får bättre möjligheter att försörja sig själva. Fler börjar arbeta eller studera, sjukskrivningar minskar och färre har behov av försörjningsstöd.

Isf har även publicerat rapporten (2023:2) Samordnat stöd gör skillnad om arbets- och studieförberedande teaminsatser finansierade av samordningsförbund som visar på goda effekter av samordnat stöd för de individer som står långt från arbetsmarknaden.

Det ska införas ett aktivitetskrav i socialtjänstlagen (7.2)

NNS tillstyrker införandet av ett aktivitetskrav och ser positivt på att utredningen föreslår att individer som uppbär försörjningsstöd får det stöd de behöver i arbets- och studieförberedande insatser, för att nå egen försörjning och därmed bryta isolering och utanförskap. Det finns risk för att individer som står mycket långt från arbetsmarknaden inte får insatser eller får det i mycket begränsad omfattning.

Genom införandet och den reglering som utredningen föreslår kan en individs rättssäkerhet stärkas och ge större likformighet för inkludering i arbetsliv och samhället. Samordningsförbunden ser stora skillnader i de insatser som erbjuds individer i dagsläget beroende på kommuners storlek och förutsättningar. Förslaget ligger också i linje med införandet av den nya socialtjänstlagen med förebyggande, tillgängliga, jämställda och kunskapsbaserade insatser.

Socialnämndens ansvar för att det finns tillgång till insatser för vuxna med försörjningsstöd (7.3)

NNS delar inte utredningens förslag att arbetsplatsförlagd aktivitet endast ska kunna ske inom kommunal förvaltning. Det är viktigt att inte begränsa insatserna till kommunal förvaltning utan låta den individuella planeringen ligga till grund för att nå bästa resultat. Nära samarbete med civilsamhället samt kommunala och privata bolag kan ge större möjligheter att hitta insatser som motiverar individen och ökar förmågan att arbeta. Av erfarenhet vet vi att matchningsinsatser nära ordinarie anställning och på den öppna arbetsmarknaden är framgångsrika för personer som står långt från arbete och egen försörjning, se Egebark, Ornstein & Rödin (2023). Ett exempel på matchningsinsats är metoden Supported Employment som utgår från att alla människor kan få jobb på den öppna arbetsmarknaden om de får rätt stöd, arbetsuppgifter och arbetsplats.

Målgrupp och när kravet ska inträda (7.4)

NNS tillstyrker förslag om målgrupp för aktivitetskrav och vill särskilt belysa målgruppens, ofta, komplexa behov. Precis som utredaren skriver blir det viktigt med individuella bedömningar av individens förutsättningar.

Det blir extra viktigt att uppmärksamma individer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser där parterna, Arbetsförmedling, Försäkringskassa, Region och kommun, har möjlighet att finansiera insatser genom samordningsförbunden.

Vissa individer i målgruppen löper extra stor risk att inte få det stöd till arbete som de behöver utifrån att de inte kan tillgodogöra sig det ordinarie stöd som samhället erbjuder eller för att det saknas samordning och samverkan mellan flera ansvariga aktörer. Exempelvis ungdomar med aktivitetsersättning från Försäkringskassan eller individer för vilka ohälsa/sjukdom utgör arbetshinder, som saknar sjukpenninggrundande inkomst, SGI, och uppbär långvarigt försörjningsstöd. Samordningsförbunden ser en risk att sjukintyg och bristande kommunikation mellan parterna kan leda till inlåsnings effekter för individer som inte erbjuds arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser

utifrån individuella förutsättningar. Samordnad individuell plan, SIP, är ett bra verktyg vid planering för individer som är i behov av insatser från flera aktörer i samhället.

Sveriges kommuner och regioner, SKR, har tagit fram ett stödmaterial för samverkan om personer som saknar sjukpenningsgrundande inkomst som kan utgöra en grund i upprättande av individuella planer genom gemensam planering mellan flera parter.

För de individer som undantas aktivitetskravet eller där socialtjänsten bedömer nedsatt förmåga att delta i kommunal verksamhet kan insatser finansierade av samordningsförbund vara ett komplement till det kommunala ansvaret för att motivera individen och på sikt öka arbetsförmåga och möjlighet till egen försörjning.

Vissa arbetsmarknadspolitiska insatser bör betraktas som heltidssysselsättning vid tillämpningen av aktivitetskravet (7.5)

NNS tillstyrker förslaget att vissa arbetsmarknadspolitiska insatser bör betraktas som heltidssysselsättning och att även deltagande i insatser finansierade av samordningsförbund bör vägas in i aktivitetskravet när en individuell plan upprättas. Även kommunal vuxenutbildning bör ses som en aktivitet inom aktivitetskravet.

Insatser finansierade av samordningsförbund är till för personer i behov av samordnade insatser från flera parter och ska ses som ett komplement till parternas ordinarie insatser och verksamhet.

Krav på planering (7.7)

NNS tillstyrker förslag på individuell planering för individen och vill särskilt understryka vikten av gemensam planering och flerpartsmöten för att säkerställa rätt stöd och insatser till arbete och egen försörjning. Många personer som står mycket långt från arbetsmarknaden klarar inte heltidssysselsättning på en gång. Det måste ske stegvis. Samordnad individuell plan, SIP, är en samverkansprocess för personer i behov av insatser både från hälso- och sjukvården och från socialtjänsten (2 kap. 7 § socialtjänstlagen och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen) som blir ett viktigt verktyg i planeringen.

Samverkan (7.12)

Nationella nätverket för samordningsförbund, NNS, tror på möjligheterna i att samhällets aktörer samordnar sina resurser och tjänster för att fler människor ska få en chans att nå, få och behålla ett arbete. Unika värden som jämlikhet, jämställdhet och fokus på den enskildes behov måste vara i centrum. Målgruppen som beskrivs i utredningen har ofta svårt att tillgodogöra sig det stöd som samhället erbjuder utifrån en komplex och sammansatt problematik som kräver samverkan mellan flera aktörer.

Samordningsförbunden består av representanter från alla fyra parter, kommun, region, Arbetsförmedling och Försäkringskassa, med uppdrag att samordna insatser för individer i behov av stöd från mer än en part för att öka eller återfå arbetsförmåga. Samordningsförbundens uppdrag är att utveckla samverkan mellan flera aktörer och utgör därmed ett forum för samverkan. Samordningsförbundens organisation har därmed stor kunskap om samverkan och att utforma strukturer för samverkan vid behov av samordnade arbets- och studieförberedande insatser för individen. Det är viktigt med tydlig ansvarsfördelning mellan parterna och ett delat ansvar för individsamverkan och kommunikation.

NNS tillstyrker utredarens analys av försämrade förutsättningar för samverkan mellan parterna under flera år. De statliga myndigheterna, Arbetsförmedling och Försäkringskassan, har genomgått organisationsförändringar som inneburit centralisering och minskad närvaro i olika samverkansforum. NNS ser en förändrad ambition hos Arbetsförmedlingen under senare tid, men ser också stora lokala och regionala skillnader i förutsättningar. Tillgängliga kommunikationsvägar, tydligt ansvar och ömsesidiga förväntningar är nödvändiga förutsättningar för god samverkan mellan flera aktörer. Samordningsförbunden ser en risk med det kommunala ansvaret för aktivitetskravsansvaret samtidigt som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan blir mer otillgängliga med digitalisering, fragmenterad handläggning och större geografiska avstånd.

NNS tillstyrker utredarens bedömning att samordningsförbunden inte ska ges ansvar för samordningen mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen gällande eventuellt aktivitetskrav i försörjningsstödet. Utredaren menar att andra lösningar bör övervägas, inte minst ur ett styrningsperspektiv. Samordningsförbunden är, enligt utredaren, exempel på att det är möjligt att institutionalisera samverkan över myndigheter och mellan stat och kommun, men inte en modell för hur samordningen ska göras avseende arbetslösa som uppbär försörjningsstöd.

NNS saknar konkret förslag avseende finansiering

NNS ser att ersättning till kommunerna är en nödvändig förutsättning för att införa aktivitetskrav i försörjningsstödet. NNS ser också behov av att medelstilldelningen till den finansiella samordningen ses över eftersom aktivitetskravet kan innebära att fler individer i behov av samordnade insatser finansierade av samordningsförbund identifieras. Den statliga medelstilldelningen till den finansiella samordningen har inte ändrats sedan 2016 och många förbund vittnar om större behov, ökade kostnader och därmed sämre förutsättningar att erbjuda det viktiga stödet för individer att närma sig arbetsmarknaden och egen försörjning.

NNS styrelse

2025-03-04

genom

Fredrik Lundén

ordförande

Referenser

- Egebark, J., Ornstein, P., Rödin M. (2023) [Matchningsinsatser för arbetssökande med svag ställning på Arbetsmarknaden – lärdomar från tre randomiserade försöksverksamheter](#)
- isf (2024) [Samordnat stöd leder till bättre försörjning](#) (rapport 2024:12)
- isf (2023) [Samordnat stöd gör skillnad](#) (rapport 2023:2)
- SKR (2024) [Samverkan om personer som saknar SGI](#)